СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 236. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 10. жовтня, 1925. VOL. XXXIII. No. 236. Jersey City N. J., Saturday, October 10. 1925. THREE CENTS

Робітничі юнії за повним постійним виключеннєм японської іміґрації.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 8. жовтня. — Річна конвенція Американської Федерації Праці розглядала нині питаннє іміґраційного закона. Конвенцію займало передовсім питаннє допущення іміґранції з Япану та других країв Азії, бо конвенція довідалася, що в конґресі є законодавці, готові змінити іміґраційний закон у тому напрямку, щоби допускати азійську іміґрацію, коли американським промислам буде треба робітників.

По довгій дебаті конвенція приняла одноголосно резолюцію, в якій Американська Федерація Праці займає становище, непримиримо вороже до допущення іміґрації з Азії. Американська Федерація Праці заповідає, що вона буде поборювати сю пропозицію всіми своїми силами.

Дальше конвенція ухвалила резолюцію, в якій домагається від федерального уряду, щоби він розвів слідство над тим, на скільки правдою є, що при будові військових шкіл федерального уряду не допускається до праці зорґанізованих робітників.

Цікаву резолюцію в справі межинародного мира предложила рада робітничих юній міста Портленду, в стейті Ореґоні; після сеї резолюції американський уряд мавби скликати на слідуючу весну розоружну конференцію держав до Вашинґтону та предложити сій конвенції проект, щоби всі держави, не беручі участи в якійсь війні, здержалися від висилки оружа воюючим сторонам.

КЛОПОТИ З ГАДЮКОЮ.

НЮ ЙОРК, 7. жовтня. — Одна поліційна стація міської поліції дістала нині телефонічну вістку від якоїсь пані Лілієн Ловері, що в її хаті появився великий вуж. Налякана жінка просила поліцію о поміч.

Поліція вислала сейчас двох полісменів, які з револьверами й палками в руках увійшли до комнати та стали осторожно шукати гадюки. Шукали довго і не найшли ні сліду. Тимчасом поліція, не діставши від висланців ніякої вістки, післала ще двох полісменів на поміч. Перешукали хату, шукали в других мешканнях, але не найшли нічого. Прийшов на се й капітан поліції зі ще двома полісменами, і пошукування почалися наново. Сим разом для впевнення, вживано смердючої амонії, ба навіть сльозної бомби, але гадюка все таки не вилазила. Поліція почала вже переконувати жилців, що гадюки певно нема та що вона хиба могла привидітися. Та пошукування так засмерділи хату, що родина мусіла заночувати в сусідів.

ПОДОРОЖ КУЛИДЖА ПО ЗАХІДНИХ СТЕЙТАХ.

ВАШИНҐТОН, 7. жовтня. — Президент Кулидж дає через ґазетярів до зрозуміння, що його промова на конвенції Американського Леґіону в Омага, в стейті Небрасці, відноситься справді до Ку-Клакс-Клена. Він видно думає, що републиканська партія повинна виступати при слідуючих виборах з кличем толеранції.

В своїй дальшій подорожі по західних стейтах президент виходив на кождій стації, щоби звитатися з людьми. В Ст. Луис задержався він на довше та переїхався містом. Через безпосередну стичність з народом думає він піддержати льояльність до републиканської партії.

„АМЕРИКА НЕ МОЖЕ ТЕПЕР СКЛИКАТИ РОЗОРУЖНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ."

ВАШИНҐТОН, 7. жовтня. — Підчас дебат на зборах Межипарляментарної Юнії заявив конґресмен Бертон з Огайо, що американський уряд у теперішню хвилю не може скликати нової розоружної конференції, бо се европейські держави готовіб узяти за ставленнє перешкод у їх заходах коло мира. Зрештою Америка сподіється, що самій Европі таки вдасться довести до якогось розоружения.

ВІДКРИЛИ ЦІКАВИЙ ІСТОРИЧНИЙ ДОКУМЕНТ НЕВІЛЬНИЦТВА.

НЮ ЙОРК, 7. жовтня. — Американський історик Ричардсон, котрого закликала родина старих Американців Вен Рейпенів до переглянення документів у домі сеї родини, найшов межи инчим контракт купна-продажи раба. Продавав раба член згаданої родини, котрий був по професії пастором протестантської церкви, а продав він свого раба за 1 доляра та „другі вартісні відплати".

БРУКЛИНСЬКИЙ МІСТ У НЕБЕЗПЕЦІ ВІД ОГНЯ.

НЮ ЙОРК, 7. жовтня. — Нині над раном спалив пожар старий поромовий причал коло Бруклинського моста. Огонь був дуже сильний та через довгий час загрожував мостови, головно телефоновим каблям, що йдуть через міст.

ХОЧУТЬ БУДУВАТИ ВАЛЬОН, ТРИ РАЗИ БІЛЬШИЙ ВІД ШЕНАНДО.

ВАШИНҐТОН, 7. жовтня. — Віцеадмірал американської военної фльоти Вілієм Мофет ставав нині яко свідок перед скликану президентом комісію для справи воздушної оборони та в своїх зізнаннях перечив закиди, пороблені фльотному зарядови полковником Мичелом, а відтак радив Америці виб удувати на місце воздушного кермового корабля Шенандо, що недавно згинув серед бурі в Огайо, новий корабель три рази більший [illegible]

ДОВЖНИК УТІК НА СВОЇМ КОРАБЛИ.

НЮ ЙОРК, 7. жовтня. — Нюйорський біржевик Пітер Стем, котрий мав натягнути тисячу костемерів, мав забрати всю свою готівку та втекти на власнім „яхті", (прогульковім кораблі) на океан.

НАБЛИЖАЄТЬСЯ ЗИМА.

ШИКАҐО, 7. жовтня. — Температура в місті Шикаґо понизилася майже до зера. Причиною холоду є те, що в стейтах Небрасці, Вайоминґу та Савт Дакоті упали вже перші сніги сеї зими. В скалистих горах сніги сягають на полудне аж до стейтів Ню Мексико та Аризони.

БЕЗРОБІТНІ В ЛОДЗІ.

Згідно зі статистикою державного уряду посередництва праці, на терені Лодзі находиться тепер 25.000 безробітних. В порівнанню з минулим тижнем число безробітних піднеслося о 2.360 осіб.

НЕБУВАЛІ СПЕКИ В БОЛГАРІЇ.

В цілій Болгарії панують страшні спеки. Температура доходить до 38 степенів Цельзія в тіні. Наслідком спеки вибухли в богатьох місцевостях пожежі.

ПЛЯТИНОВА ГОРЯЧКА В ПІВД. АФРИЦІ.

В Лідебурзі (в Півд. Африці) натрапили на великі поклади плятини. Місто на якийсь час позволило добровільно використовувати поклади дорогоцінного металю. А що з усіх сторін краю почали сходитися люде для використання хвилі, а навіть ізза моря, місто мусіло просити помочі в уряду, щоби не дійшло між копальниками до проливу крови. Уряд обіцяв поробити заходи, щоби перешкодити всяким непорозумінням.

ХТО НАЙДАВНІЙШЕ НОСИВ ОКУЛЯРИ?

Французький окуліст др. Буржоа видав історичну працю, в якій згадує про біблію в рукописі з 1380-го року. Біблія переховується в париській національній бібліотеці. Є в ній зображений на малюнку св. Павло в окулярах. Тимчасом окуляри для далекозорих людей знані були вже сто літ скорше. Доказує це місце в книжці, яка вийшла в Фльоренції в 1299 році п. з. „Траттато дель Ґоверно делля Фамілія". Там сказано: „Я жию тепер пригнічений великим тягарем моїх літ, так що не міг би читати і писати без помочі „Оскіялі" зв. очними склами, які винайдено на пожиток і користь бідних старців, яких сила зору ослаблена". Тома з Модени намалював у 1352 році фресковий малюнок, що є в захристії церкви св. Миколая в Тревізо. На образі бачимо цілу капітулу чина Домініканів. Сорок портретів черців, зайнятих читанням і писанням. Усі вони працюють без окулярів на очах, лише один-одинокий в окулярах. Є то кардинал Гюз із Провансії. На носі у нього окуляри з зовсім округлими склами, які порушається спеціяльною шрубкою. Еспанці називають такий інструмент „ґафа", а напинали ним лук. Окуляри його зовсім похожі на окуляри св. Павла на образі з 1380 року. Отже покищо кардинал із Провансії є звісний як перший, що носив окуляри.

ПРОТИЖИДІВСЬКІ ВИСТУПИ.

З Відня доносять, що в лічничій місцевости Шенберґ, в долішній Австрії улаштовано концерт, дохід з якого мав іти на вбогих дітий. Орґанізаторами концерту були Жиди. В часі концерту ґрупа гакенкрайцлерів (націоналістів) дуже побила орґанізаторів д-ра Гальра і Феля. Протижидівські виступи огорнули швидко цілу лічничу місцевість і тревали цілу ніч. На другий день дуже багато літників, між ними і християн виїхало зі згаданої лічничої місцевости.

КОЛЄКТИВІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

На центральній комісії незаможних селян у Харкові, в доповіді про колєктивні господарства було зазначено, що 40 прц. незаможних селян не мають інвентарю й для них нема иншого рятунку, як обєднання в колєктиви. Про самі колєктивні господарства подано такі відомости: На 1. січня ц. р. було 5074 колєктиви, а на 1. квітня 6074. В середньому один колєктив обнимає 11 родин і 52 їдців та 120 десятин землі. Переважаюча часть членів колєктивів — незаможники (80 прц.), решта середняки. Кепсько розвиваються колєктиви там, де не переведено землевлаштування, а це землевлаштування обняло покищо 60 прц. колєктивів. Урожайність на колєктивних господарствах на 25 прц. вища як індивідуальних. (Пр. Пр. 20/8).

ЙОШІВАРА АБО „ХАТА ГРІХА".

Йошівара то не є одна хата, але є то загалом 45.000 хат і хатинок. Вони творять одно передмістя Токія. Електрична залізниця йде до того передмістя. При вході є сильний поліційний кордон, який кождого допитує, чого приходить, а як потрібно зажадає й леґітимації. Здовж довгої променади стоїть цих 45.000 японських „домів гріха". Кожня хата має деревляні решітки, що надає їй вигляд великої клітки. Ціла Йошівара, то вистава торговлі людьми. Пять-шість молодих дівчат сидить у такій хаті. Танцюють, подають чай або співають до музичного інструменту. Зодіті в найріжнійшу національну пестру ношу. Головно рожевої й філієтової краски, що надає всьому дивного чару при освітленні соток тисяч електричних лямп. Ніч у Йошіварі те, що для инших міст день. Усі дівчата прийшли тут або самі або родичі дали їх сюди. Инші наймаються лише на якийсь час, щоби заробити собі віно. Японцеві зовсім не є це на перешкоді, щоби женитися з дівчиною такої минувшини. Сумно глядіти, як дівчата-учениці відвідують свої сестри, говорять із ними. То одинока звязь їх із батьківським домом. Хто хоче дістати таку дівчину, мусить її собі купити. Власники тих домів стоять перед дверми й голосно вихвалюють прикмети своїх дівчат. Усі ті жінки — як узагалі японські жінки — добрі і терпеливі. Кореанська приповідка каже: „Мужчина то найнизше сотворіннє небес, а найбільше небесне сотворіння землі, то жінка". Тимчасом у Японії найбільше поширені венеричні недуги. Поступові Японці домагаються скасування Йошівари.

БАНКРОЦТВО ПОЛЬСЬКИХ БАНКІВ.

Вслід за банкроцтвом одного з найбільших польських банків а це „Банку для гандлю і пшемислу" йдуть инші. В Познаню збанкфотував „Польскі банк гандльови". Кілька дальших варшавських банків, між ними один дуже поважний є на добрій дорозі до скорого банкроцтва.

Львівський „Банк ґосподарства крайовеґо" так догосподарився, що втратив грубі міліони. Має скандал в звязку з надужиттям фабрики шкір „Мазаґа". Переводиться слідство, Назначено нову дирекцію.

БЕРЛІНСЬКІ КЕЛЬНЕРИ СКЛАДАЮТЬ ГРОШІ.

Державна німецька статистика виказує, що в одному місті Берліні за місяць липень зложено до ощадних кас більше як в попередніх місяцях. Найбільше складають кельнери великих ресторанів, а далі адвокати, лікарі і дентисти. Всі ощадности берлінського населення в касах виносять разом 80 міліонів золотих марок.

ОРИҐІНАЛЬНИЙ ЗБИРАЧ.

Одного із найбогатших анґлійських збирачів (якого скупість увійшла в приповідку, а який ніколи не дав і найменшої суми на якусь мистецьку ціль) спитали раз, що він властиво робить із тими величезними сумами грошей, які заробляє. Він відповів: „Я в молодих літах збирав збірку мовен і ґравюр, одначе вона все ще некомплєтна". На просьбу показати цю дорогоцінну збірку, відповів банкир: „Думаю, вона вас не буде цікавити, бо монети, які я призбирав, то соверени, а ґравюри, то банкноти анґлійського банку".

ВІДКІЛЯ ВЗЯЛАСЬ НАЗВА ОМНІБУС?

З нагоди столітнього омнібуса французькі ґазети подають подробиці на цю тему. Париж є колискою обширних возів, запряганих кіньми, з отвертими сидженнями. Заки зявився автобус, возами такими послугувалися по більших містах, бо не були дорогі в порівнанні з дорожками й фякрами. Точно сто літ тому назвали їх омнібусами. Але подібна правильна комунікація звісна була вже й скорше і також у Парижі. Наслідком едикту короля Людвика XIV. оснувався в 1662 році інститут званий „Кароссес а сінк Сус". То були вози на вісім люда. Їздили в означену пору означеними шляхами. Але це підприємство могло вдержатися лише короткий час. Справжні новітні омнібуси впровадив 1825 року горожанин міста Нант на призвище Омне (Омнес). Від цього пійшла назва омнібус а також і з того, що ті вози були призначені для всіх (латинське: „омнібус). Коли ті вози поширились добре в Нант, Омне ввів омнібусові шляхи також у Парижі. Тут вони таксамо скоро сталися популярними і поширювалися. В Лондоні якийсь Шілідер перший ввів омнібусову комунікацію в 1829 році. В Берліні в 1837 році було пять омнібусових шляхів і 20 возів. При цій нагоді можна згадати, що фякер (двокінний) вперше появився у Парижі. Назва фякра пійшла з того, що перший заїздний дім фякрів був при вул. св. Фіякра.

Німці годяться на вступленнє Німеччини до Ліґи Народів без застережень.

ЛОКАРНО, Швайцарія, 8. жовтня. — В переговорах аліянтів з Німеччиною зайшла важна зміна. Німецька делеґація заявила свою згоду на вступленнє Німеччини до Ліґи Народів без застережень. Се сталось по приватних розмовах аліянтських міністрів з німецькими міністрами. Аліянти обіцяли Німеччині свою поміч в Лізі Народів, щоби змінено її конституцію так, аби Німеччина була з неї задоволена, а саме, щоб не боялась, що Ліґа Народів може довести до того, що на території Німеччини могла-б вестися війна.

З уваги на те серед учасників конференції запанувала надія на успішне вирішеннє плянів конференції.

ПРИВАТНА РОЗМОВА МІНІСТРІВ.

ЛОКАРНО, 8. жовтня. — Вчера вечір німецький канцлер Лютер і французький міністер закордонних справ Бріян покинули конференцію і виїхали над озеро Маджоре, де пересиділи в ресторані півтора години на приватній розмові.

Розмова була про політику й інші справи, а була товариська і щира.

Міністри не подали до відома цікавим кореспондентам, про що вони говорили. Тільки дізнались вони, що рахунок за вечерю заплатив Бріян, з чого виходить, що він просив Лютера на розмову.

ТАЙНІ ПЛЯНИ ЧІЧЕРІНА.

ПАРИЖ, 8. жовтня. — Німецький промисловець Арнолд Ротенберґ оголошує, що російський міністер закордонних справ Чічерін виїхав з Росії для тайних плянів. Він каже, що Чічерін хоче заключити тайний оборонний договір з Польщею, а з Німеччиною союз і на основі того союза обіцює Німеччині Альзацію і Лотаринґію від Франції.

ЧІЧЕРІН ШУКАЄ НОВИХ СОЮЗНИКІВ.

БЕРЛІН, 8. жовтня. — В тутешніх поінформованих кругах заявляють, що Чічерін робить заходи, щоби крім Німеччини і Польщі притягнути до умови з Росією Югославію і Грецію.

Сими умовами він хоче ударемнити евентуальну умову локарненську.

АНҐЛІЯ І ТУРЕЧЧИНА.

ЛОНДОН, 8. жовтня. — На конференції анґлійської консервативної партії в Брайтон заявив премієр Болдвин, що Анґлія не гадає покидати Мосула і не уступиться відтам на домаганнє Туреччини.

КАТОЛИКИ ПРОТИ ФАШІСТІВ.

РИМ, 8. жовтня. — Італійські католицькі робітничі юнії, обєднані в „Християнських Юнійних Орґанізаціях Італії", виступили проти умови фашістів з промисловцями, на основі якої лиш сі обі сторони мають право вирішувати спори між робітництвом і промисловцями.

У заяві католицьких юній сказано, що робітники мають право належати туди, куди хотять, і боротись при помочі свобідно обраних орґанізацій.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРОТЕСТ ПРОТИ ПОЛЬСЬКОЇ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ.

ВАРШАВА, 18. вересня. — Дня 17. с. м. на засіданню сенату при дискусії над проектом закона про земельну реформу сен. Черкавський заповів, що Українці і Білорусини не голосувати-муть за проектом закона. Сей проект — казав він — стремить до поселення на окраїнних землях польського селянина для польонізації окраїн. Такий проект можемо повалити або недопустити до його виконання.

Він далі так говорив:

Не боїмось закидів анти-демократизму і шовінізму. Аґресивність польської демократії для нас гіршою ніж аґресивність правиці. Давнійше поликувались на історичну місію польського народу на східних землях, нині замісць ославленого месіянізму ідеться на окраїни в імени демократизму для інший цілий. Виступаємо тепер проти того проекту закона як колись сенатор Стецький в російській думі протестував проти переведення російським урядом земельних реформ на польських землях. В імени українського й білоруського клюбу заявляю, що ми одинокі господарі на наших землях і самі собі переведемо правдиву і праву земельну реформу нашими власними законодатними тілами, а будемо апелювати до опінії всього цивілізованого світу з причини насиля, яке Поляки завдають нашому народови.

СКАСОВАННЄ ҐУБЕРНІЙ НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ, 15. вересня. — Центральна комісія для проведення на Україні адміністративних реформ рішила скликати ліквідаційні пленуми донецького і катеринославського ґуберніяльних виконавчих комітетів. Комісія рішила звернутись до ВУЦВК-ту з прошеннєм затвердити її постанову про цілковиту ліквідацію харківської ґубернії. Праця усіх ліквідаційних ґуберніяльних комісій має покінчитися з днем 1-ого жовтня с. р. Таким чином на Україні не стане ґуберній. Найвисшою адміністративною одиницею буде тепер округа, по ній пійде район, а далі громада.

ТИХОН „БЛАГОСЛОВИВ" КИРИЛА.

ПАРИЖ, 6. жовтня. — Російський православний архиепископ Введенський, котрий приїхав з Росії, каже, що патріярх Тихон перед смертю „благословив" Кирила Романова на царя Росії.

Він заявляє, що Тихон обдурював большевицьку владу, буцімто з нею примирився, а на ділі він і помер монархістом.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ РАЗ СТРАЙК І ОБЕЗПЕЧЕННЄ

Наша стаття про страйк і обезпечення видимо тронула в живучу струну, що за неї заговорило трох відділових секретарів. З їх слів видно, що такі недостачі, які згадувала ся стаття, по відділах справді вже трафляються. Деякі члени, притиснені страйком, уже справді покинули обезпечення.

Секретарі висказують надію, що стаття вплине на таких членів, які може вже задумалися зробити таке саме собі, або таких, які вже суспендовані, але ще можуть без труду назад відзискати свої членські права. Ще краще булоби, якби ні секретарі ні відділові уряди не покладали сеї надії на ґазету, але додали до її акції й свою поміч. Колиб так урядники піднесли сю справу на відділових зборах та постаралися о належите вияснення справи, то певно богато членів можнаби вратувати перед втратою членьства й обезпечення.

Добрий арґумент про сю справу подае один зі згаданих трох секретарів. Пише він таке:

„Додати до сеї статті я хочу ще одно. Я вже про се говорив своїм членам зі свого відділу, і неодного переконав, і я певний, що й другі сим дадуться переконати. Як котрий страйкар сказав мені, що він не може платити та що він обійдеться без обезпечення, то я йому говорив таке:

„,Ви хочете відступити від орґанізації, щоби не платити вкладки. Ви хочете не платити вкладки, бо тепер приходиться тяжко платити. Ви певно вичерпали вже всі свої ощадности, які ви мали в банку, або вичерпали богато з них, і тепер хочете щадити ще далі та обмежувати свої видатки. Я се знаю й без вашого говорення, бо й я був у страйку, і то неоднім. Але я ніколи не покидав орґанізації, і за нізащо яби її не покинув. А знаете, чому? А тому, бо якраз у страйку моя родина потребуе забезпечення як найбільше. Не вірите? Лишень подумайте: Як я працюю, то я не маю довгів ні в бучера, ні в ґросерни, ні нігде инде, і ще маю гарненьку суму в банку, яка росте по кождій пейді. Якби я так не-дай Боже, вмер, то родина з посмертним не малаби ще такого великого клопоту. Взялаби ощадности з банку, взялаби посмертне зі Союза, і якось заратувалабся на якийсь час. Довгів до плачення не малиби ніяких, одні кошти похорону требаби заплатити з банкової книжки й посмертного.

„,А тепер дивіться на положення моеї родини в час страйку: Банкова книжка не росте кождої пейди, а скапуеться, як сніг на сонци. Кождого тижня треба дещо виняти. Затягаються довги в бучерни, в ґросерни, біли за ґез не платяться, аж грозять замкнути ґез. Потреває так страйк кілька місяців, і чоловік уже скупить собі всього. Але найби я так поскупив місячної вкладки до Союза, а відтак Бог захотів і я вмер. Що булоби з моею родиною? Ощадностий в банку ніяких. Довги не лишень за похорони, але й за хатні видатки. Одинокий ратунок посмертне. А якби так посмертного не було, то тоді родина остається круглими жебраками. Мене ховають на кошт міста, родину викидають з хати на вулицю. Ідіть собі, куди можете. Вас не треба. За вас ваш батько не подбав. Тепер уже ви знаете, чому я за нізащо не відступивби від орґанізації та чому я кажу, що якраз у час страйку, коли робітник мае малі ощадности, він потребуе запомогової орґанізації ще більше, як в робучий час.'

„Так я говорю своїм знакомим, і ручу Вам, що се помагае. Ви пустіть се в ґазету, най другі знають, а може їм моя рада поможе."

Подаемо вимок зі сього листа, щоби показати членам, як декотрі з них працюють для добра орґанізації, не то що не бояться ніяких трудностий, але ще й кожду трудність уважають за найкращу нагоду для себе показати свій талан, свою винаходчивість, свою здібність зарадити сій трудности. Трудно сказати, звідки наш дописуватель узяв сю здібність, — чи привіз він її уже зі собою зі старого краю, чи набрався він її в Америці, приглядаючися до американського життя, яке власне тим відзначаеться, що люди не лякаються трудностий, але тішуться ними як нагодою виказання свого талану, — досить того, що така проява серед членьства е незвичайно корисна. Орґанізація не може стояти людьми, які на всякі біди лишень скиглять, плачуть, волося рвуть, до неба о поміч кличуть, а нічого не роблять. Орґанізація може стояти людьми, які роблять орґанізаційну роботу, на орґанізаторах. А орґанізатором е той, хто заговорюе про орґанізаційні справи, про користи орґанізації, з людьми, які про неї мало або нічого не знають, або знають некорисні, фалшиві річи, але й орґанізатором е також і той, хто приступившого вже в орґанізацію члена, але ще хиткого, піддержить у вірі в добру справу, в корисність членьства. Союзови треба і одних і других орґанізаторів. Він мае і одних і других. Йому треба їх ще більше. Кождий з нас може стати і одним і другим. Орґанізуймо пових членів та придержуймо при орґанізації вже зорґанізованих.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК

ХЛІБОРОБСЬКА РУТНА В ГАЛИЧИНІ І ПОЛЬСЬКА ВЛАДА

Сьогорічний рік — рік великих урожаїв в цілому світі — ні в чім не був ласкавий для Східної Галичини. Надійні вигляди в перших часах перекреслилися живловими повенями, які навістили край наш при кінці червня і в перших днях липня ц. р. Над населенням Галичини висить марево господарської катастрофи.

На основі матеріялів зібраних повітовими виділами розміри шкід, які поробили самі лише виливи рік, представляються ось так:

Повени захопили 14 повітів воєвідства станиславівського, 16 повітів львівського, 1 тернопільського, а 20 краківського, разом 51 повітів. Візьмім під увагу лише воєвідства львівське і станиславівське і приглянь-мося їх втратам. В обох воєвідствах навістили повени з виливів Сяну, Дністра, Прута і їх допливів 1,100 громад, причім зруйнували ґрунти 47.750 господарствам, з 238,750 членами родин. Повени затопили цілком і знищили 91,576 гектарів управних ґрунтів і ушкодили 1599 господарських будинків, засипали намулом і пісками 3974 гектарів.

Сума шкід оцінена разом на 23,839,000 золотих, причім 22 міліони припадають на самі рільні плоди, решта на будинки (около 700,000), дороги і мости. Найбільші шкоди понесли повіти: Перемишль (2,549,-900 зол.), Ярослав 2,400,000 зол.), Долина (2,358,000 зол.), Рудки (2,131,000), Самбір (2,259,000), Станиславів (1,948,-000), Калуш (1,527,000), Жидачів (1 міл. 326,000), Стрий (1,147,000 зол.). Инші повіти потерпіли шкоди трохи менші, але деякі сягають до 1 міліона золотих.

Як візьмемо ще на увагу знищення, що прийшло в деяких українських повітах краківського воєвідства і девять громад в бучацькім повіті станиславівського воєвідства, то цифри вийдуть значно вищі.

До цього приходять ще шкоди в реґуляційних і меліораційних роботах, які оцінено в обох воєвідствах на около 4 міл. зол.

Та на цім ще не кінець. Цього року знищили гради в многих громадах збори до тла, а через безнастанні дощі нема майже ніде паші для худоби; бараболя гниє. І тут шкоди виносять також найменше 20 міл. золотих.

Такий стан, а відтак безмилосерна податкова державна шруба, що ізза фінансової крізи витискає останні соки з найбільш податного хліборобського населення, довели хліборобське населення до крайности. Нині податкова влада може витиснути від цих потерпівших хліборобів податки і зворот кредитів лише дорогою секвестрацій рештки рухомого майна та ліцитацій нерухомого, а в ніякому разі не видусить від них готівки, бо її нема не лише в потерпівших від стихійних нещасть але й у тих господарів, які не впали жертвою стихії. Таке величезне висилення є ще завсіди наслідком катастрофальних попередніх літ. До того ще ціни збіжжа залежні від міжнародніх торговцих цін нині є такі низькі, що не йдуть в парі з коштами продукції, і власники не є в силі навіть покрити ціною запасів збіжжа своїх давніх зобовязань та незвичайно високих податкових претенсій. Тим більше годі вимагати цього від рільників, що потерпіли такі великі шкоди. Тому посипалися до влади представлення, просьби, рекурси.

Міністер скарбу премієр Ґрабскі, по довгих і настирливих жаданнях представників хліборобського населення дав себе вкінці переконати, що в Галичині і цей рік щодо земельної продукції не є світлим, та що хліборобське населення Галичини не в силі платити. Тож обіцяв поміч.

Думав би хто, що п. Ґрабскі поведе акцію в напрямі поліпшення долі потерпівших через відписання або відложення платности державних кредитів, мораторії для передвоєнних і теперішніх приватних довгів, через більшу матеріяльну поміч для потерпівших у формі нових кредитів, грошевих чи збіжевих допомог на засіви, через реґуляцію понищених рік та потоків, меліорацію понищених доріг, мостів і піль і що таким робом державна поміч буде дійсно видатна, безпосередня і посередня, — ця остання: через уділення бідним селянам нагоди заробітків.

Але цього зовсім нема. Ціла поміч полягає лиш в тім, що міністер Ґрабскі дозволив відложити платність кредитів, уділених державою в грошах чи в збіжжу в 1924 році на осінні засіви, до осени 1926 року, але й то лише тим рільникам, які цього року потратили аж більше ніж половину зборів. Отсе вся поміч, більше ніяка. Кожному ясно, що це крапля в морі, яка ще залежить від доброї чи злої волі старостів, котрі мають опініювати, чи даний господар утратив 49 прц. чи 50 прц. зборів!

Виправдування уряду, що ось державний скарб не має сили спромогтись на більшу поміч для галицького селянства, бо сам він потапає у загально-господарській скруті, є малою потіхою для селянина. Нинішню катастрофальну крізу польського державного господарства викликала фінансова і загальна політика того самого таки премієра Ґрабского і його попередників. Для нас нинішне положення українського села може бути хіба одним досвідом більше, який спонукає нас до трівкійшої і основнійшої економічної самоорґанізації, яка єдино і в часах елементарних лих може прийти нашому селу з допомогою.

Хто є фаталістом, може шукати теж потіхи у біблійній надії: „Дав Бог колись у богатім Єгипті 7 літ худих, по яких прийшли товсті". Календар каже, що ось минає семий-худий рік наших гараздів під Польщею.

М. Творидло.

СОЦІЯЛІСТИЧНИЙ КОНҐРЕС У МАРСЕЛІ ТА УКРАЇНСЬКА СПРАВА.

(Спеціяльна кореспонденція з Европи),

При кінці серпня відбувся в Марселі (Франція) міжнародній конґрес тих соціялістичних партій, що обеднані в так званім другім (небольшевицькім) Соціялістичнім Інтернаціоналі. На цім конґресі брала між иншим учась також делеґація української соціял-демократичної партії Великої України та обговорювалися справи, що відносяться безпосередньо до української справи.

День перед відкриттям конґресу відбулася наперед приватна **конференція делеґацій з території бувшої російської імперії.** На цій конференції були крім представників України (Мазепа, Бочковський, Безпалко, Матюшенко) також делеґати Естонії, Латвії, Литви, Фінляндії, Польщі, Грузії та Росії. На конференції обговорювалися два питання: 1) відношення до большевизму і 2) відношення до польської політики на „кресах".

Щодо відношення до большевизму, то на тій конференції проявилися ті самі **два погляди,** які боряться між собою в цілім соціялістичнім Інтернаціоналі. Перший з них висловив до тепер найяркійше німецький соціялістичний теоретик Карль Кавтський у своїй брошурі „Соціялістичний Інтернаціонал та радянська Росія." Кавтський заступає ту думку, що сучасний російський большевизм відіграє ролю реакції та що комуністичний режім в С. Р. С. Р. **мусить катастрофічно упасти.** Тому Кавтський радить соціялістам з території радянського союза бути готовими до **неминучого масового повстання** проти большевиків. По думці Кавтського, коли після упадку большевиків соціялістичні і демократичні партії не захоплять проводу у свої руки, то невдоволення мас можуть використати російські монархісти, які так само, як тепер большевики, заведуть протинародній лад, військову диктатуру.

Другий погляд на большевизм, поширений в соціялістичнім інтернаціоналі, виступає рішуче **проти повстання і оружної боротьби** з большевиками. Прихильники цього погляду кажуть, що раптове насильне усунення большевиків могло-б привести до нової реакції, бо демократичні ґрупи населення за слабі, вони обезкровлені боротьбою з білим і червоним терором, а тимчасом реакційні монархістичні круги зберегли свої сили як за кордоном так і внутрі країни під большевицьким пануванням. Отже прихильники цього погляду кажуть, що головну увагу треба звертати не на повстання проти большевиків, а на збирання демократичних сил в радянськім союзі, на їх орґанізацію, бо тільки спираючись на орґанізовані маси можна примушувати большевиків іти на уступки, а далі замінити большевицьку диктатуру народоправством (демократією).

На згаданій конференції погляд Кавтського заступали російські соціялісти-революціонери з бувшим міністром з часів Керенського Черновим на чолі, а другий орґанізаційний погляд боронили російські соціял-демократи (меншевики) під проводом Дана й Абрамовича.

Горячі суперечки викликала на цій конференції справа **польської політики** на окупованих Польщею українських та білоруських землях. Польські соціялісти ріжними способами викручувались, але ясно було, що вони піддержують сучасний режім в Польщі хоч би вже тим, що не борються, як слід, проти уряду. Вони боронилися тим, що це постійна загроза з боку большевицької Росії підпирає в Польщі реакцію і мілітаризм та що большевицька аґітація ширить на „кресах" комуністичні симпатії.. На це дали їм правильну відповідь делеґати инших партій, що „большевизм" на „кресах" годується власне страшною політикою польського правительства проти не-Поляків.

З нарад самого конґресу для Українців головний інтерес представляють **наради комісії для справ Сходу,** бо тут промовці ріжних націй торкалися часто **українського питання.** Для висвітлення цеї справи українська делеґація предложила конґресові окремий меморіял, який використав у своїм рефераті референт комісії для справ Сходу Австріець Отто Бауер. У східній комісії велику вагу викликав далі виступ представника польських **незалежних** соціялістів Крука, який гостро нападав на польську політику супроти Українців і Білорусинів і критикував угодовство польських соціялістів. Делеґати польських незалежників подали крім того до Виконавчого Комітету Інтернаціоналу свій меморіял, в якім описані страхіття білого терору в Польщі. Після тих своїх виступів вони висловлювали і перед иншими членами конґресу побоювання, що їх не пустять назад до Польщі.

Після довгих дискусій на комісії для східних справ була ухвалена **резолюція** в якій Інтернаціонал вимагає свободи **для всіх тих народів, які утворили були свої держави, а потім були поневолені чужинцями.** До тих народів побіч Вірменії і Грузії зачислено в резолюції і **Україну.** На загальнім зібранню конґресу цю резолюцію принято одноголосно, на самій комісії **проти неї голосували Поляки.**

На попередних конґресах Соціялістичний Інтернаціонал займав вже раз становище до справи самостійности України, а саме на конґресі в Люцерні в 1919 році. Але тоді конґрес стверджував тільки факт, що Україна самостійна, бо тоді істнувала самостійна українська держава. Українське військо саме тоді добивало большевиків на Україні і готувалося битися з Денікіном. Інакше стоїть справа тепер: Український народ на всіх землях поневолений, політично й економічно ослаблений. Він не має тепер самостійної держави. Длятого ухвалена на конґресі резолюція має тим більше значіння, бо вона зазначує солідарність конґресу зі **змаганнями українського народу до самостійности.**

Треба надіятися, що ця резолюція **не лишиться на папері** та що соціялістичний інтернаціонал, в складі якого засідає багато керуючих політиків ріжних держав (напр. бельґійський міністер закордонних справ Вандервельде, бувші і може будучі анґлійські міністри Макдональд,Гендерсон і инші) найде в собі досить сили й охоти, щоб **реально піддержати український народ** в боротьбі з ворожими окупаціями на його землях. В кожнім разі для України політичний звязок з цією „молодою Европою", обеднаною в робітничім інтернаціоналі має велике значіння і завданням українських представників є надати цьому звязкови глибшого змісту.

ЯК ПОВСТАЄ НОВА „ШКУЛКА" В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ.

Для 10 латинників і 8 жидів окрема школа. — „Поуфна" рада. — Поліцаї спроваджують жидиків з сусідного села для комплету.

Село Волчківці має три тисячі душ, а в тім числі коло сотні латинників і тількиж жидів. Українських дітей у місцевій пятиклясовій школі є 250, латинників 10, а жидів 8. Серед зими видав шкільний інспектор наказ відлучити латинників і жидів і створити окрему польську школу. Місцевим учителям порадив він „поуфнє", щоб постаралися притягнути до цеї польської „шкулки", більше дітий.

Пішли в рух всякі обіцянки і силування, але ні одна українська дитина не схотіла покинути своеї школи. В поміч „кресовей научицельце" Фасьцішевскей прийшла панствова поліція, яка, як відомо, і в шкільних справах має не послідне слово. Отже поліція насіла на жидів, щоб вони посилали своїх дітий до польської школи, а щоби в тій школі назбирати нашвидко більше як двайцять дітий, „позичила" з сусідного села Орельця трьох жидків: Берґмана, Шаффера і Берлера та двох латинників Ющуків. Разом стало в „шкулці" понад 20 дітий.

В часі шкільного плебісциту внесли селяни деклярації за українською школою. Латинники й Жиди так місцеві як і ті з Орельця внесли деклярації за польською. Кажуть навіть, що місцевий поліцай Кульчицкі вніс деклярацію за польською школою за свою піврічну дитину.

Ось такими способами поширюється польське шкільництво на українській землі і по українських селах.

ПОДРОБИЦІ ПРО СМЕРТЬ І ПОХОРОНИ ВОЛОДИМИРА САМІЙЛЕНКА.

Ми одержали відомости про останні хвилі життя Володимира Самійленка та його похорони в Боярці під Київом.

Помер він 12. серпня в 5 год. вечора. Напередодні ще виводили його на ґанок на сонце. В цей день він дуже змінився-зблід, очі якось відразу позападали, але ще навіть читав. Пообідав і ліг увечері спати досить швидко. Проспав цілу ніч, як не спав шість місяців. Ранком прокинувся в 8 год., трохи напився чаю, знов почитав, а далі заснув. На двір на сонце вже його не могли виводити, бо дуже був слабий і не міг повернутися. Голос його зробився хриплим. Ще балакав про переїзд до. Сорочинець доживати віку, де народився і де пройшли діточі роки. Все чекав на „пенсію" і в день смерти казав — „колиж це мені призначать пенсію, колиж це буде". Вислухав сам собі живчик і сказав, що живчик млавий. Попрохав, щоби покликали лікарку Віру Матушевську, але вона в той час була в Київі. Він то сидів, то лежав на ліжку, потім почав ходити по хаті. Облича було бліде й холодне. Попрохав цигарку й двічі потягнув, потім попросив порошок камфори, а опісля валерянових крапель. Попрохав, щоби покликали хоча фельчера, який прийшов і зробив йому вприскування камфори. Але хворий вже тихо відходив, кілька разів зітхнув і заснув на віки.

Про смерть Волод. Самійменка на другий день ранком повідомили Академію Наук і прохали коштів на похорон, але в Академії також в той час не було грошей і сказали, що можуть бути лише за якихось пару днів. Тоді секретар місцевого комітету п. Маковський (Галичанин) десь роздобув пятьдесять карбованців і звернувся зі закликом до парохіян української церкви, які дали дошки, самі зробили труну, а одна учителька дозволила зрубати на своїй леваді березу, з якої поставили високого хреста. Труну оббили жовтим калінкором а зверху труни поклали хрест із волошок.

На похорони приїхали з Київа український епископ Стороженко, один священик, один діякон, хор із церкви св. Софії, також Володимир Чехівський. Вони привезли зі собою червону китайку, покрили нею труну, та запорожський пояс, який несли впереді жалібного походу. Напередодні похорону в пятницю лікарі Віра Матушевська і др. Мережинський набальсамували тіло небіщика, щоби довше спинити швидше розкладення. Похорони відбулися в суботу в год. 5 по полудні. Багато народу приїхало з Київа. Труна потонула в квітах. Промови казали епископ Стороженко, Людмила Старицька - Черняхівська, яка звернулася до нього, як до товариша молодих років, представник від Української Церковної Ради В. Чехівський і инші. Проф. М. Грушевського на похоронах не було і ніби він цілком байдуже прийняв вістку про смерть В. Самійленка. Похорони головним чином уладили селяне на свої кошти, вони зробили труну, хреста поставили, викопали яму, правили панахиди і після похорону улаштували поминальний обід на 70 душ. Багато допомагала хворому В. Самійленкові лікарка др. Віра Матушевська; вона була постійно біля нього, скрашувала його останне життя, майже на її руках та своеї дружини він і помер.

НЕБЕЗПЕЧНА ВОДА.

Як без їди так без води не може жити людина. Вода не тільки що служить до пиття та варива страви, але майже на кожному кроці е вона потрібною і пожиточною людині. Тому, що води уживаеться до всяких потреб, як миття, купання та у всякій індустрії, тому тим її занечищуеться до того, що вона не надаеться до пиття та варива, — а ужита непрочищеною (не перефільтрованою), спричиняе ріжні недуги, а навіть і смерть.

Небезпечною водою зовемо воду занечищену ріжними відпадками, які спричиняють швидкий розвій в ній хоробоносних бакцилів і пючи таку воду людина набираеться ріжних хворіб.

Найчастійше занечищуе воду таки сам чоловік і то тим, що нерозважно уживае будьто потока, чи річки або озера за відхоже місце. Людський кал тай ще людини, яка хворіе на якусь заразливу пошесть, може статися причиною смерти богатьох людий, яким приходиться пити занечищену ним воду. Недавно в одному малому місточку, в якому відбувся зїзд делегатів кількох стейтів, зїхавшіся делегати заразилися тифозною горячкою тому, що пили занечищену воду в тому місточку.

Тай купатися в занечищеній воді так само небезпечно. Риба не може жити в воді повній відпадків; а і для поення скота така вода не надаеться.

По більшій части в теперішний час занечищуеться воду всякими відпадками та відливами з міських каналів та фабрик. Занечищення води в Америці всякими відпадками та відливами дійшло до того, що сьогодня трудно знайти здорову — а не фільтровану воду до пиття. В деяких місцях вода е так занечищеною, що на те, щоби її ужити до пиття — треба вложити богато труду і коштів для її очищення.

Вага публичного здоровля вимагае звернення більшої уваги на занечищування води та на способи заради цему лихови. Відпадків взагалі не повинно ся вкидати до води, а відливи спроваджувати в такі місця, де нема небезпеки, що з цих місць вода буде ужитою до пиття. Працювати в тому напрямі повинна вся суспільність разом з місцевими чинниками публичного здоровля, памятаючи на це, що занечищення води часами хочби і найслабше, може бути причиною поважних недуг і смерти богатьох людий.

ЯК ПОВСТАЛИ ЗАСТАВНИЧІ ДОМИ.

Історія позичкових заведень е відносно коротка. Обнімае кілька століть. Звичай позичати е певно такий давний як людський рід, наскільки даеться слідкувати його історію. Бо все були люди, які потребували грошей а не мали їх, а були теж люди, які мали гроші і складали їх на якись процент за забезпекою. Спершу професіональне випозичування грошей належало до приватних підприемств. Вони позичали на лихварські проценти гроші потребуючим людям. Пізно в середновічних часах розвинулось найвисше це лихварське випозичування. Тому горожанам помало почалась насувати думка, що вони самі мусять помагати собі, коли своїх співгорожан хочуть охоронити від пявок-лихварів.

І так у французькім містечку Салем злучилось кілька горожан для оснування задаткової каси, яка за порукою позичала гроші на малий процент. То було около 1350-го року. Тоді також архиепископ Мічель де Нотбург у Лондоні оснував подібну інституцію. В 1401. році основано також в Барсельоні подібне заведення. Ці задаткові каси можна вважати предметами властивих позичкових кас.

Першу публичну позичкову касу основано в Перуджії 13. січня 1463. року. Основниками тої „monte pietatis" (гора милосердя) були Франціскане Варнава з Терні, Антоній з Тоді і Михайло з Каркано. Управа міста Перуджії признала як початковий капітал для підприемства 3000 фіоріні. Одначе на розпорядок папи зменшено цю суму до 1200 гульденів. Цей „Monte" позичав гроші на застави, які оцінювано, на 4 до 12 процент. Цю інституцію мусіли бідніщі горожане вважати справжнім благословенством. Успіх мала інституція такий великий, що в 1471 і 1473 р. мусіли оснувати в Перуджії нові позичкові заведення.

Інституція розсудливих Францісканів самособою мала ворогів. Домінікани виступили з завзятою боротьбою проти їх „Monte", а головно поборювали їх тим що церква заборонює брати проценти. Але на лятеранському соборі 1514 р. признано офіціяльно дозвіл для „Монте."

Дальше позичкові інституції розвивалися помало. Приватні позичальники получилися в гуртки й поборювали всякими засобами такі небезпечні для них інституції. У Франції почали основувати позичкові каси щойно сто літ пізнійше. Першу „Monte de piete" основано в місті Авініоні 1577 року, другу в місті Бокер у році 1583. В Парижі основано такий заставничий дім щойно 1777 року. Так довго противники не допускали до оснування.

Цісар Максиміліян надав раді м. Норимбергії привілей для оснування заставничого дому. В дійсности основано його щойно 1618. року. Потім основано в Гамбурзі (1650), Берліні (1692), Відні (1707), Каселі (1721), Франкфурті над Меном (1739), Бресляві (1749).

ОГОЛОШЕННЄ.

Подаеться до відома Українському Громадянству в Ню Йорку, що Січ ім. Б. Хмельницького улаштовуе відчити про Козаччину, що вівтірка о год. 8. вечером в Січовім льокали 77 St. Marks Pl.

Вступ для інтересуючихся вільний.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповіданнє).

(48).

Лейба вже заздалегідь приладнав для себе пару скритків, куди ховався на кожду вість, що йдуть гайдамаки.

— Колиж бо кажеш, що гайдамаки може й в лісі засіли.

— Там не залізли, де наші скритки, бо замало знають ліс. Впрочім, як вони важать на Чалого, то вже відійшли одночасно з тими, що були в корчмі. Бери дитину і ходи!

Лейба не держав у хаті ні гроший, ні жаднихціннійших річий, отже йому не тяжко було втікати. Жінка взяла дитину, він міх з харчами і пішли в ліс. Вже смерклося, верховіте дерев заслонило зоряну кришу світа, отже в лісі було темно. Йшли на помацки. Нараз Лейба станув, задержуючи рукою жінку.

— Я наступив на щось мягке, — шепнув.

Схилився і сягнув рукою до землі. Взяв те мягке в руку, понюхав і кинув.

— Тут були коні,— сказав.— Були перед хвилиною, бо ще тепле. Отже то таки гайдамацький наскок на Степашки. Хто знае, чи той шляхтич, що їздив до Чалого, не був гайдамацьким шпіоном?

Лейба вів жінку далі, аж прийшов під дебру завалену вітрогоном. Напомацки відхилив одну колоду, ляг на черево, всунув ноги під горішну колоду і повзучи взад тягнув за собою жінку з дитиною. Нахилив назад [illegible] рачкували далі, аж до місця, де можна було стояти просто.

— Тут видержимо, хоч би й з тиждень, — сказав садячи жінку на купу моху. — Сюди ніхто не загляне. Тут знайшлиб нас хиба тільки собаки ясновельможного.

В тій дебрі пересиділи до рана. Рано Лейба почув від дороги туркіт воза, бо дорога була недалеко. По хвили знов затуркотіло. Лейба відітхнув.

— Коли дорогою їдуть люди, — то гайдамаків нема тут. Вертаймо до хати... Як вона ще стоїть. Бо може гайдамаки були, спалили і відійшли.

Виповзли з дебри і вернули до корчми. Корчма стояла не порушена, перед нею сидів чабан Лейби, виграваючи на сопілці.

— Не було нікого? — Лейба спитав чабана.

— Та не було, — чабан відповів. — Не було, тільки е. В корчмі сидить жид зі Степашок.

Лейба побіг до корчми, бо не сумнівався, що шурин приніс йому якісь важні вісти.

— Були у вас гайдамаки? — спитав. — Зруйнували двір?

— Що ти верзеш? Які гайдамаки?

— То чогож ти сюди прийшов?

— Бо ти приказав мені звіщати тебе про всякого сторонського, який поступить до Чалого. Отже у него був шляхтич з Запорожа Василь Сухівський.

— Хто тобі сказав, що він так пишеся, та що він з Запорожа?

— Марина пізнала його. Він був у Чалого, як вона з Зоською приїхала до него. Вчера він відвідав Чалого і зараз пішли оба до саду, де довго балакали в чотири очи.

— Не знаеш, що балакали?

— Не скажу. Балакали так тихо, що Марина, хоч підслухувала, нічого не чула.

— Отже той пан шляхтич з Запорожа здурив мене, кажучи, що Чалого ще на очи не бачив — Лейба подумав. — Нарешті маю для Шаравского важну вість. Ще треба провірити, куди він поїхав, куди поїхали ті три, що були у мене і ті, що були в лісі.

Коли шурин Лейби відійшов, Лейба пішов до ліса. Ствердив, що від фігури при дорозі йшла тропа лісом і вийшла на дорогу низше його корчми. В тім місци вийшла на дорогу також тропа тих трех, що поїхали були будь то би до Степашок. Вони в Степашках цілком не були. Окрім того були сліди инших їздців, що якийсь час стояли в ріжних місцях ліса і всі виїхали на дорогу. Всі поїхали в сторону Запорожа. Лейба післав гінця до Шаравского, щоби зараз приїхав до корчми.

— Чалий виїхав куди? Його жінка лишилася дома? — Шаравскі спитав, скочивши перед корчмою з коня.

— Чалий нікуди не поїхав, але хтось до него приїхав. Приїхав і відїхав.

— Яке мені діло до того! Ти, жиде, якого дідька посилав по мене? Я гнав так, що троха коня не запалив.

— Пан ротмістр мабуть забули, [illegible] приказ.

— Вість про се, що хтось був у него, ти міг задержати у себе аж до хвилі, коли я принагідно зійдуся з тобою. Або було післанцем переказати, що хтось був і хто був.

— То я мав післанцеви переказувати, що сей ліс був повний гайдамаків, та що вони в змові з Чалим?

Шаравскі аж присів.

— Що ти кажеш?! Тобі таке мабуть снилося.

— Не снилося, пане. Ходіть до садку.

Пішли і сіли за столом. Лейба розказував з самого кінця. Розказував докладно, як той шляхтич виглядав, що робив, що балакав. Розказав про трех, що приїхали після шляхтича. Розказав, як з ними розстався, що бачив у лісі і на дорозі, та що доніс йому його шурин зі Степашок.

— Той шляхтич пишеся Василь Сухівський? Ти добре чув?

— Так сказала Марина шуринови.

Оноді до гетьмана прийшла вість, що якийсь шляхтич Василь Сухівський поїхав на Запороже і пристав до гайдамаків. Гайдамаки кличуть його Осипенком.

Шаравскі хвилю думав і знов промовив до жида.

— Ти, Лейбо, держи язик за зубами. Нікому ані чичирк! Далі дивися, далі наслухуй і про все, що побачиш чи вчуеш донеси мені.

— Нарешті! Нарешті маю нитку. Вже й доходжу до клубка. Голова Чалого покотиться. Зоська буде моя. Цілком моя!... Тільки треба ще троха підождати. Треба зібрати ще більше доказів зради... І через Зоську тепер ще не можна передавати Чалого катови. Вона в такім стані... Хоч вона його не любить, хоч він їй з кождою дниною осоружнійший, то всеж таки зрада, будь щобудь її мужа і позорна його смерть потрясла би нею. Як не їй самій, то дитині пошкодило би. Готово прийти перед часом. Але скоро дитина прийде на світ, зараз піду до Потоцького. Розкажу всьо, що знаю і що тільки догадуюся... Ні, не зараз. Якби Чалого скарали на горло, ще заки він став шляхтичем, то дитина його жінки лишилась би тим, чим був мнимий батько. Мушу заждати, аж Чалого зроблять шляхтичем. Тоді й моя дитина опиниться між шляхотською братією... Гетьман вже знае, що там буде дитина. Мабуть вже виклопотав для Чалого шляхотство, тільки ще нікому не каже... Коби тільки стара Курчинська не перебила. Баба не хоче від мене відчепитися. Від коли вмерла моя жінка, Курчинська, де може забігае мені дорогу і пильнуе, щоби я не міг зійтися з Зоською. Але, хоч би й сам гетьман приказав мені женитися з нею, не возьму її. Я дістану Зоську. Зажадаю її від гетьмана як заплату за викрите зради Чалого.

Чалий нетерпеливився, бо раз вже хотів знати, що буде: син, чи донька. Хотів, щоби то був син. Аж одної днини приступила до него Марина і шепнула:

— Пішліть, пане по бабу, бо то буде завтра-позавтра. Треба би якусь ліпшу з Немирова. Очивидно, нехай також старша пані приїдуть.

— Сава став рахувати в голові.

— Кажеш завтра-позавтра? То не може бути. Як не було тому тиждень, то буде хиба аж за неділю.

— Хиба ви не знаете, що деколи приходить скорше, деколи пізнійше? Рахуйте як хочете, а буде, як Бог дасть. Буває, що й цілого місяця не годен дорахуватись.

Чалий післав до Немирова візок по повитуху і по Курчинську. На другий день вродився син. Зоська, котрій Марина сказала, що Чалий щось не міг дорахуватися, трівожно вдивлялася в мужа. Але на його лици сияла тільки одна радість. Тішився, що нарешті дістав сина. Про рахунок забув, бо справді ріжно буває. Впрочім йому і на гадку не прийшло, що в тім щось було без него. Аж коли пішов до своеї спальні, посоловів. Нагадав собі розмову зі Сухівським. Почув, що дитина колодою у ніг. Жінка одна колода, дитина друга. Ні в кут, ні в двері! На другий день поїхав до Немирова і від гетьмана дістав три дни відпустки. Вертаючи вступив до Лейби. В корчмі сидів старий бандурист і розмовляв з Лейбою.

— Який мід маеш? — Чалий спитав, приступивши до жида.

— Ріжний, — жид відповів. — І для бідних і для богатих. Той для богатих, менше панський і більше панський.

— Я не богач, але хотів би мати мід той більше панський, бо у мене завтра хрестини. Приїдуть такі, що вміють оцінити.

— Хрестини? Коли у вас хрестини, то дістанете від мене такий мід, якого ваші тато на ваших хрестинах не пили. Мабуть також ніхто з тих гостий, які у вас будуть. Такий мід тільки жиди вміють зробити і такого меду жиди не продають; тільки ховають для себе. Але не зараз дам, бо я його не держу тут, в тій корчмі.

— Деж ви його держите? — Жид глянув з під лоба на бандуриста.

— Держу так, щоби до него не дібралися лихі люди. Приставлю вам до хати завтра досвіта.

— Коли у вас, пане полковнику, хрестини, то можеб і я що скористав з того здвигу народа? — промовив бандурист. — У вас, правда, будуть музики, але й я не послідна музика.

— Спитай Лейбу, — Чалий відповів, — чи коли такий мандрівний музика відійшов від мене з порожними руками. Можеш прийти, хоч би й зараз, не ждучи до рана.

— А буде як переночувати?

— Не обиджай полковника такими питаннями! — Лейба перебив. — В його дворі е досить місця й на сотню таких як ти.

Чалий відїхав. По якімсь часі старий взяв бандуру під полу і поволи пошкандибав дорогою на Степашки. Жид пішов до ліса, де в скритку мав свій святочний мід. Приїхавши домів, Чалий нетерпеливо дожидав бандуриста. Коли сей не надходив, Чалий вийшов йому на зустріч. Але дорогою не йшов, тільки лісом край дороги. Коли нарешті побачив бандуриста, станув за кущами і легко свиснув. Бандурист приостав.

— Оглянься, чи хто не йде за тобою і увійди в ліс, — Чалий промовив.

Бандурист зробив так.

— Ось тут, на тім горбку в кущах ми безпечні. Ніхто не підійде і не підслухае нас... З чим ти прийшов?

— Та з тим, — бандурист відповів, — що зачинаемо. Назбиралася така сила, що при твоїй помочи здужаемо опанувати цілу Браславщину. За Браславщиною піде Київщина і Поділе. Там вже всьо готове до повстаня.

(Далі буде).

СУДОВЕ РІШЕННЯ В СПРАВІ „ПЕРШИХ ПАПЕРІВ“.

В серпні минулого року (1924) Федеральний Секретар Праці в Вашинґтоні, як голова Натуралізаційного Бюра, розіслав до судів розпорядження, що чужинці, котрі хочуть дістати так звані перші горожанські папери (з заявою заміру стати американським горожанином), повинні в суді предложити „посвідку приїзду“ (certificate of arrival) документ з Департаменту Праці (Іміґраційне Бюро), виказуючий, коли й як вони прибули до Злучених Держав: На основі того розпорядження заведено мало не у всіх судах практику, що від осіб, які приходили за „першими паперами“ судові урядовці вимагали „посвідки прибуття“. А що чужинці, які прибули до Америки нелеґально (в супереч постановам іміґраційного закона і не через іміґраційну стацію але так як небудь перейшли границю) такої посвідки мати не могли, то через те вони й немогли дістати перших горожанських паперів.

Одначе деякі суди вирішили, що така практика не має законної основи. Останнє таке рішення проголосив суддя Артур Дж. Тотл з Окружного Суду на східний Мишиґен U. S. District Court for the Eastern District of Michigan). Територія того суду обіймає місто Дітройт і на основі того рішення чужинці в Дітройт, які хочуть дістати перші папери, не потребують предкладати посвідки прибуття.

Справа була така, що згідно з розпорядженням Секретара Праці судовий урядовець відмовився прийняти від Італійця Петро Мелеа „заяву заміру стати американським горожанином“ й видати йому перші папери без посвідки прибуття.

Тоді той вніс до суду прохання о так зване „мандамус“. Так називається наказ вижчого суду нижчому або взагалі якомусь публичному урядовцеви, щоб той що-небудь зробив. Своє прохання Мелеа мотивував так, що закон про горожанство не вимагає для перших паперів посвідки прибуття і своїм вимаганням судовий урядовець тільки загаяв їх на скільки місяців і тим причинив йому шкоду. Тому він просить суд, щоб той наказав урядовцеви прийняти його „заяву заміру стати американським горожанином“ й видати йому перші папери.

Розглянувши цілу справу Тотл признав домагання Мелеа оправданим і дав наказ судовому урядовцеви, щоб той видав йому перші папери без посвідки прибуття. В мотивах свого рішення судя заявив, що Секретар Праці, як екзекутивна влада, має право видавати постанови й розпорядження потрібні для того, щоб виконати закон, але по конституції не має права зміняти закона; це справа законодатної влади, Конґресу. А домагання посвідки прибуття є власне таким додатком до закона, який його зміняє, й видавати таких розпоряджень екзекутивний урядовець не може; він не має законодатної влади і через те розпорядження Секретаря Праці не важне.

Рішення судді Тотла має те значіння, що на території його суду в Дітройт, розпорядження Секретара Праці не буде виконуване й чужинці можуть діставати перші папери не предкладаючи посвідки прибуття.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подаєся до відома членам тов. „Любов“, від. 45, що місячні збори відбудуться в неділю, 11. жовтня, в домі Тов. Ам. Горожан, 847 N. Franklin St., о годині 2-ій попол. На порядку нарад буде справоздання контролі і другі важні справи. Проситься членів зійтись на час. — Уряд.

СПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШОСТИЙ НА НАРАДАХ ЛІҐИ НАРОДІВ.

Дня 16. вересня відбулася в VI. комісії Ліґи Народів головна дискусія над справами національних меншостий. Делеґат Литви Ґальванавскас поставив внесок, щоби договори про меншости обовязували усі держави, а не тільки деякі, як це було досі. Делеґати Франції, Анґлії і Бельґії заявилися против внеску. Найцікавішим був голос китайського делеґата. Він звернув увагу Ліґи Народів на те, що **требаби заопікуватися тими національними більшостями, що находяться тепер під пануванням меншостий.**

Внесок Ґольванавскаса відкинено.

ДРАМА З ЖИТТЯ ЧИ СТАРА ІСТОРІЯ.

Подібні історії чули ми ще малими дітьми або й пізнійше читали в газетах. А отсе румунські газети повідомляють, що таке сталося знову в Румунії. В селі Слава Руса біля Тульчі замешкав російський дезертир Іван Арімов. Оженився з тамошньою дівчиною і як тамошні липоване займався рибовлею у гирла Дунаю. Подружжа в початках було таке нещасливе, що навіть одинокий 9-літній син покинув батька і виемігрував до Америки з партією староврів. З того часу минуло 18 літ. Юрій Арімов мав в Америці щастя. Був директором фабрики консерв і власником реальностей. Цього не знали його батьки. Вони жиють у великій біді, бо старий батько не в силі вже ходити на риболовлю. Ба, він почав пити... Тимчасом мати одержала неправдиву вістку, що її син живе в великій нужді у Филаделфії. Годі було ствердити, відкіля походила ця вістка.. Але мати з цього часу не мала иншого бажання, як помогти синови, щоби вернув у рідне село батько. А Юрій тимчасом в Америці вже здавна затужив за рідними сторонами. Як полагодив свої справи, сів на корабель, прибув до Констанци, а відси прибув у рідне село. Насамперед пішов у село на танці, розвідався як живеться його батькам. Признався кільком товаришам хлопячих літ що він за один. Щойно як смеркло прийшов до батьків. Хотів ще радісну вістку про свій поворот відложити на хвилю. Сказав, що він торговельний аґент, у торговельних справах їде до Констанци й просив би, щоби вони переночували його. Вони згодилися. Колиж попросив щось зїсти, виявилось, що в хаті не було нічого, крайня нужда. Вийняв із портфелю стодолярсвий банкнот і дав старому рибалці, щоби приніс що з коршми перекусити і пляшку доброго вина. Жінка глянула на повненький портфель і в її голові зродилася думка: помогти свому синови в Америці... Сказала це свому чоловікові, але він і чути не хотів про те, а мерщій побіг до коршми. Тут побажали йому сусіди всього найкращого з щасливим поворотом сина з Америки. Так старий рибалка довідався, хто це в нього заночував. Не чуючися з радости побіг, як міг найскорше, до дому. Але на порозі хати стояла його жінка й прошептала йому: „Мовчи, щоби сусіди не дізналися, я вбила його“. Двома ударами сокири розпанахала синові голову. Рибалка як почув це — збожеволів. Відвезли його до дому божевільних у Букарешті. Прокуратор у кишені вбитого сина найшов 30 тисяч долярів. Мати з розпуки хотіла кинутися в керницю, але люди перешкодили їй. Її передали властям.

УВАГА.

Повідомляється всіх інтересованих, що в справі оголошень Віч, уряджуваних в користь допомоги старому краєви, отворяєся в нашій часописи осібна рубрика під наголовком „Віча“. В сій рубриці будеся містити даром коротеньке проголошення Віч, а то: **місцевість, день Віча і його ціль.** Хто однак хаче, щоб оголошенне Віча було в більшому форматі і осібно, той мусить в раз з таким оголошенням прислати $2 — за одноразове оголошення.

Адм. Свободи.

УВАГА ГОРА МІСТА НЮ ЙОРКУ!

Подаєся до відомости родичам, що **Українська школа** отворена при **318 E. 72nd St., в Українськім Народ. Домі.**

Кожда українська родина має обовязково присилати свої діти, щоб научились по українськи. **Впис дітий** о 5-тій вечером в поенділок, середу і пятницю.

Рівнож **розпочалася школа при 220 E. 106th St., в Cecilia Cath. School,** і дальші **вписи дітий** відбудуться о 5-ій вечером, вівторок, четвер і пятниця.

Родичі, старайтесь свої діти посилати до своєї рідної школи. Місцевий Комітет стремить щоби зорґанізувати сильну школу і приступити до закупна свого власного дому, де мала би відбуватись українська школа і инша народна діяльність. Тому родичі повинні звернути увагу на сей поклик і прислати свої діти до школи, котра тимчасово міститься в чужім будинку. Чому маємо тинятися по чужих кутках і призвичаювати наші діти на се, коли нас тут тілько живе. Отже родичі, приведіть свої діти, а тим, що оплатите за школу, покриєсь шкільні видатки, а решта, що останесь, піде на закупно своєї власної хати. До сего часу вже суть фонди невеликі на закупно будинку. Що місяця в суботу по першім о 8-мій год. вечером відбуваються наради в сій справі. Отже проситься кождого Українця, щоб зайшов і взяв участь в сій справі.

230,3,6 **Комітет.**

ЯК НАЙДЕНО ПЕРШЕ ЗОЛОТО В АВСТРАЛІЇ?

Перший кусень золота в Австралії найшов один бушмен. Коли він побачив, що його пан числить золоті гроші, сказав, що має великий кусень такого жовтого матеріялу і приніс би його свому панові, коли пан йому за це дасть пару нових штанів. Погодилися. Бушмен пійшов і повернув із грудою золота. Важила вона 106 фунтів а варта була яких 28 тисяч долярів.

ЗАГАДОЧНА ПРИГОДА.

В старій шведській династії приключилася така дивна пригода. Є про неї списаний урядовий протокол, що переховується в державному архіві в Стокгольмі.

Шведська королева Ульриха померла підчас подорожі, яку відбувала по своїй державі. Тіло королевої уложили на катафальку в отвертій труні в каплиці, цебто в салі вибитій чорною матерією. Саля була освічена рясно восковими свічками. Відділ прибічної сторожі споввяв у сусідній світлиці почесну службу біля мерця.

Пополудні ввійшла до кімнати, сусідуючої з світлицею, в якій було тіло королевої, графиня Стенбок, перша двірська дама, що тішилася специяльною ласкою королевої. Командант прибічної ґвардії підійшов до неї, щоби поздоровити її і відпровадити її до тіла королевої. Потім командант відійшов, полишаючи графиню саму біля тіла. Нараз запанувала мертвецька тиша. Всі приписували це великому болеви графині. Офіцири прибічної сторожі ждали добру хвилю, не входили до салі, щоби не перепиняти молитвам графині. Але що графиня довгий час не вертала, почали побоюватися, що може вона зімліла, або щось инше приключилося їй. Тому капітан відчинив двері від каплиці і ввійшов. Але в цюж мить подався назад переляканий, поблідлий. Всі инші офіцири прискочили до нього й на превеликий жах побачили виразно перед відчиненими дверми, що королева стояла при своїй труні, обнявши щиро графиню. Здавалося, наче вона буяла у воздусі, ставалася щораз виразнійша, а вкінці наче розплилалася в густій мряці. А як ця мряка розділилася і розплилася, то бачили мертве тіло королевої, що лежало як і передше на катафальку. (Бо треба запримітити, що і підчас тої заяви земске тіло лежало спокійно на катафальку. Одначе тепер уже не було графині Стенбок; зникла в загадочний спосіб. Всюди перешукали, цілу палату, та даремно. Не було й сліду графині. Післали спішно післанця з тою дивною вісткою на стокгольмський двір і довідалися, що графиня Стенбок взагалі не кидала Стокгольму, але померла саме в тій хвилі, як її бачили офіцири прибічної сторожі в раменах покійної королевої.

Списали докладний протокол про цю подію з підписами всіх офіцирів, які були присутні при цій дивній пригоді. Той цікавий документ іще нині переховується в шведськім королівськім архіві. До протоколу додано ще й зізнання капітана прибічної сторожі, нібито якусь тайну, що її виявила йому графиня, заки ввійшла до каплиці.

ЖІНКА, ЩО ГОВОРИТЬ 40 МОВАМИ.

В Нюгем-Коледж у Лондоні викладає італійську і французьку літературу професорка Алісія Вернер. Святкувала саме 40-літний ювилей своєї педаґоґічної праці. То не було би ще нічо надзвичайного. Цікавійше це, що пані Вернер говорить 40 мовами (коли славнозвісний кардинал Мезофантій говорив лише 30 мовами!). Пані Вернер знає всі культурні мови, а крім своєї матірної мови говорить бездоганно ще: французькою, італійською, еспанською, португальською, німецькою, голяндською, данською, російською й хорватською! Але специяльністю її наукових праць є африканські діялекти, які за час побуту в Африці залюбки студіювала. Вона одинока жінка в світі, що знає всі африканські діялекти племен, які є під англ. протекторатом. Переклала св. письмо на всі африканські діялекти. Разом знає 46 мов.